

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 278/2020-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. novembra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Petra Molnára prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cpr 4/2016, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cpr 4/2016 porušené boli.

2. Okresnému súdu Bratislava I prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cpr 4/2016 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. [REDACTED] p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré jej j e Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. [REDACTED] p r i z n á v a náhradu trov konania v sume 562,86 € (slovom päťstošesťdesiatdva eur a osemdesiatšesť centov), ktorú j e Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť na účet advokátky [REDACTED], [REDACTED], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. mája 2020 doručená ústavná s'ťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „s'ťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cpr 4/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Zo s'ťažnosti a z jej príloh vyplýva, že s'ťažovateľka je v procesnom postavení žalobkyne účastníčkou napadnutého konania o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru výpoveďou, ktorú jej dal 26. februára 2016 zamestnávateľ [REDACTED], a určenie, že predmetný pracovný pomer trvá. Žaloba bola podaná 10. mája 2016. Po dvojročnej nečinnosti okresného súdu s'ťažovateľka bezvýsledne požiadala o nariadenie termínu pojednávania a následne 27. mája 2019 podala predsedovi okresného súdu s'ťažnosť na prieťahy v konaní, ktorú vyhodnotil ako dôvodnú listom z 27. júna 2019. Okresný súd podľa vyjadrenia s'ťažovateľky nariadil pojednávanie na 19. november 2019 (zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, pozn.), na 3. december 2019 (zrušené

z dôvodov na strane žalovaného, pozn.), na 21. január 2020 (zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, pozn.) a na 17. marec 2020, ktoré bolo zrušené z preventívnych dôvodov (COVID-19). Ku dňu podania ústavnej sťažnosti sa neuskutočnilo žiadne pojednávanie vo veci a ani nie je nariadené.

3. Sťažovateľka uviedla, že od podania návrhu uplynuli 4 roky, pojednávania boli odročované z rôznych dôvodov a s nedostatočným časovým predstihom, čo ju neprimerane zaťažovalo, pretože je invalidná. Prejednávaná vec nie je zložitá a od vyriešenia otázky platnosti závisí aj ďalšie konanie vedené okresným súdom o nároku na náhradu mzdy sťažovateľky. Sťažovateľka navrhuje priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 000 € z dôvodu dlhotrvajúcej právnej neistoty a vynaloženého úsilia a prostriedkov na dosiahnutie riadnej súdnej ochrany v konaní bez prietáhov.

4. Na základe tejto sťažnostnej argumentácie sťažovateľka žiada, aby ústavný súd po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie o nej rozhodol nálezom v tomto znení:

„Základné právo [redacted]... na spravodlivé prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 19Cpr4/2016 porušené bolo.

Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 19Cpr 4/2019 sa prikazuje konať bez zbytočných prietáhov.

[redacted]... priznáva finančné zadosťučinenie v sume 2 000,- €, ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný zaplatiť jej do dvoch mesiacov od doručenia nálezu.

Okresný súd Bratislava I je povinný uhradiť [redacted]... trovy právneho zastúpenia v sume 346,42 €...“

5. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením sp. zn. II. ÚS 278/2020 z 9. júna 2020 ju prijal na ďalšie konanie v rozsahu namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

II.

Vyjadrenie odporcu, napadnuté konanie a replika sťažovateľky

6. Predseda okresného súdu listom sp. zn. 1 SprV 627/2020 z 3. júla 2020 oznámil ústavnému súdu, že netrvá na ústnom prejednaní sťažnosti, a k priebehu napadnutého konania v podstatnom uviedol, že sťažovateľkina sťažnosť na priet'ahy bola predsedom súdu vyhodnotená ako dôvodná vo vzťahu k obdobiu 12. júla 2016 až 27. júna 2019, pretože súd v tomto období nekonal. K nečinnosti však došlo z objektívnych dôvodov – dlhodobá práceneschopnosť prvej zákonnej sudkyne a nadmerná zaťaženosť zákonnej sudkyne, ktorej bola vec prerozdelená, čo viedlo k tomu, že prvý termín pojednávania bol nariadený až na 19. november 2019. Po zaradení veci medzi sledované spisy s režimom kontroly okresný súd konal plynulo, nariadil pojednávania, ktoré boli zrušené z objektívnych dôvodov (práceneschopnosť zákonnej sudkyne, kolízia termínov žalovanej a prevencia COVID-19). Okresný súd navrhol zvážiť požadovanú výšku finančného zadosťučinenia, ktoré považuje za neprimerane vysoké.

7. Z pripojeného prehľadu procesných úkonov a predloženého spisového materiálu vyplýva tento priebeh napadnutého konania:

- žaloba o neplatnosť skončenia pracovného pomeru bola okresnému súdu doručená 12. mája 2016 (pridelená zákonnej sudkyňi JUDr. Kučerovej),
- 6. júna 2016 okresný súd vyzval žalovaného na vyjadrenie k žalobe,
- 19. januára 2017 bola vec prerozdelená novej zákonnej sudkyňi (JUDr. Lišková),
- 22. novembra 2018 sťažovateľka požiadala o nariadenie termínu pojednávania,
- 11. decembra 2018 bola vec prerozdelená zákonnej sudkyňi JUDr. Tulejovej,
- 27. mája 2019 sťažovateľka podala sťažnosť predsedovi okresného súdu na priet'ahy, ktorá bola vybavená listom z 27. júna 2019 ako dôvodná,
- okresný súd stanovil termín pojednávania na 19. november 2019 (zrušený z dôvodu práceneschopnosti sudkyne), na 3. december 2019 (zrušený z dôvodu kolízie pojednávani zástupkyne sťažovateľky), na 21. január 2020 (zrušený z dôvodu práceneschopnosti sudkyne), na 17. marec 2020 (zrušený pre epidemiologickú situáciu) a na 28. júl 2020.

8. Sťažovateľka podaním z 22. júla 2020 zotrvala na ústavnej sťažnosti, vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania a k veci uviedla, že zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti, ako aj výške požadovaného zadosťučinenia. Poukázala na dôvod podania ústavnej sťažnosti, ktorým je fakt, že ani po 4 rokoch od podania žaloby sa neuskutočnilo jediné pojednávanie, a nemožno od nej spravodlivo požadovať, aby v takejto situácii upustila od ochrany a uplatnenia svojich práv vo veci skončenia pracovného pomeru, na ktoré sú naviazané i ďalšie jej nároky.

9. Vzhľadom na oznámenia sťažovateľky a predsedu okresného súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantná právna úprava a judikatúra

10. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (IV. ÚS 221/04).

13. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 2 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), ako aj z čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priesťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

IV.

Právne posúdenie veci

15. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o neplatnosti skončenia pracovného pomeru je bežnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, s ustálenou judikatúrou a ani konkrétne okolnosti tejto veci nesvedčia v prospech záveru o špecifickej komplikovanosti prípadu.

Predmet konania je v zmysle judikatúry ústavného súdu, ako aj EŠLP časovo zvlášť prioritizovaný, pretože určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru má dopad na citlivú sociálnu oblasť ďalšieho obstarávania živobytia sťažovateľky.

16. Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania je druhým kritériom, sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu zistil, že sťažovateľka neprispel k predĺženiu predmetného konania, naopak, konanie urgovala a žiadala o nariadenie pojednávania.

17. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu okresného súdu v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

18. Z popísaného priebehu súdneho konania vyplýva, že okresný súd od podania žaloby 12. mája 2016 bol prakticky nečinný (okrem preposlania žaloby žalovanému, pozn.) do nariadenia prvého termínu pojednávania na 19. november 2019. Ani jedno z nariadených pojednávaní sa však neuskutočnilo. Stav, keď po štyri a pol roku konania nielenže nebolo vydané meritórne rozhodnutie, ale sa ani neuskutočnilo pojednávanie, nezodpovedá naliehavosti predmetu konania pre sťažovateľku. Popísaný postup okresného súdu v konaní nemožno hodnotiť ako sústredený a efektívne smerujúci k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky, a preto je z ústavného hľadiska neakceptovateľný.

19. Ústavný súd pri posudzovaní konania z hľadísk garantovaných čl. 6 ods. 1 dohovoru prihliadol na celkovú dĺžku konania, ktorá ku dňu podania sťažnosti predstavovala viac ako 4 roky na súde prvej inštancie, bez meritórneho rozhodnutia a bez uskutočnenia jediného pojednávania. Uvedená dĺžka konania je neprimeraná predmetu konania.

20. Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že obdobie nečinnosti z dôvodu opatrení v súvislosti s mimoriadnou situáciou (pandémia COVID-19, pozn.) ústavný súd hodnotí ako objektívnu prekážku, za ktorú okresný súd nenesie zodpovednosť. Pokiaľ okresný súd poukazuje na nedostatočné personálne obsadenie súdu a množstvo nevybavených súdnych prípadov, k tomu ústavný súd v zhode so svojou doterajšou ustálenou judikatúrou (pozri napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 50/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03) konštatuje, že nedostatočné materiálno-technické vybavenie a poddimenzované personálne obsadenie súdu a ani opakovaná zmena zákonného sudcu nemôže byť na ťarchu účastníkom konania a nemôže zbaviť okresný súd zodpovednosti za vzniknuté prieťahy.

21. Ústavný súd preto aj s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, zistenú nečinnosť a neefektívny postup okresného súdu, ako aj význam konania pre sťažovateľku dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

22. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

23. Keďže napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu ešte právoplatne skončené, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Cpr 4/2016 konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

25. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

26. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

27. Súc viazaný rozsahom požadovaného zadosťučinenia a zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä doterajšiu dĺžku napadnutého konania, obdobie nečinnosti a neefektívny postup okresného súdu, dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v rozsahu požadovanom sťažovateľkou, t. j. v sume 2 000 €, primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

28. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

29. Úspešná sťažovateľka si uplatnil právo na náhradu trov konania.

30. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za tri úkony právnej služby v roku 2020 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a podanie vyjadrenia) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma predstavuje celkom sumu 562,86 € (výrok 4 nálezu).

31. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

32. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. novembra 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu